

ساختار کتاب «ارغنون پزشکی»

عنوان مجله: فصلنامه همیوپاتی (عنوان قبلی: مجله همیوپاتی انگلستان)
شماره نشر: جلد 93، نسخه 3، صفحات 151-153
تاریخ انتشار: ژوئیه 2004
نویسندگان: اس- آر- سینگر و ام- اوبربوم
مترجم: دکتر بودا وثوق احمدی

خلاصه

«ارغنون پزشکی» اصلی‌ترین متن مرجع همیوپاتی است. اما ساختار و دستور زبان خاص این کتاب، فهم آن را برای دانشجویان جوان و همیوپات‌های کار آزموده دشوار می‌سازد. ما در این مقاله طرح پیشنهادی خود را مبنی بر تقسیم «ارغنون» به بخش‌های مختلف، به منظور آشکار شدن ساختار آموزشی آن، و به تصویر کشیدن دقیق این تقسیم‌بندی ارائه می‌کنیم. امید که این نحوه‌ی ارائه «ارغنون» در بهتر شدن میزان درک و فهم آن نزد همه‌ی خوانندگان، در تمام سطوح، موثر واقع شود.

کلمات کلیدی: ساختار؛ ارغنون؛ هانهمان

مقدمه

ارغنون پزشکی اصلی‌ترین و بنیادی‌ترین متن همیوپاتی می‌باشد. ارغنون، کتابی که ساموئل هانهمان بیش از 200 سال قبل¹ به رشته‌ی تحریر درآورد، زمینه‌ی فلسفی و کاربردی همیوپاتی را از آن زمان تاکنون فراهم آورده است.

علیرغم مرکزیت آن در همیوپاتی کاربردی، ارغنون همچنان غامض و دور از فهم برای هر دو گروه نوآموزان و پیشکسوتان همیوپاتی باقی مانده است. در سطح هر پاراگراف (آفوریزم) بخصوص، این امر بیشتر بخاطر ساختار سنگین جملات در زبان آلمانی می‌باشد. اما در سطح کل کتاب، این مشکل از عدم داشتن ادراک درستی از کل ساختمان کتاب منشا می‌گیرد.

ارغنون از یک دیباچه، یک مقدمه و 291 پاراگراف شماره گذاری شده، که آفوریزم خوانده می‌شوند تشکیل یافته است. فقدان وجود یک فهرست مطالب و نیز عنوان یا سرفصل برای هر فصل از کتاب احساس می‌شود. هانهمان خود خلاصه‌ای از ارغنون را مشتمل بر یک لیست از 291 آفوریزم به صورت مخفف تهیه کرده است.² متأسفانه خلاصه‌ی مذکور کمک چشم‌گیری در جهت شفاف‌سازی ساختمان و پیکربندی این کتاب به خواننده نمی‌کند. این خلاصه که مانند رشته‌ی مروارید بدنبال هم آمده و عموماً توسط ترجمه‌های بعدی حفظ و نگهداری شده است، گرایش به ایجاد ابهام در این رساله‌ی ذاتاً مستدل و بسیار سازمان‌یافته‌ی هانهمان داشته است. ترجمه‌ی اخیر او. ریلی³، دربردارنده‌ی یک جدول فهرست مطالب است که دست‌بند آفوریزم‌ها را بر اساس

موضوع ارائه می‌کند. این در حالیست که ساختار منطقی استدلال هانهمان در هاله‌ای از ابهام باقی می‌ماند. مطالعه‌ی دقیق و بررسی موشکافانه‌ی ارغنون، نشانه‌های روشنی را آشکار می‌سازد که بسیاری از مراحل استدلال هانهمان را ترسیم می‌نماید (آفوریزم‌های 1، 2، 3، 28، 71-72، 105، 146، 245 و 228). ما اقدام به گردآوری این نشانه‌ها نموده‌ایم و مواردی از استنتاج‌های خود را نیز بر آن افزوده و فرم جدید و بسیار دقیقی از ارغنون را بصورت نموداری بدست داده‌ایم. معتقدیم این طریقه‌ی نمایش به عنوان ابزار آموزشی برای ارغنون، جهت آموزش نوآموزان و نیز بعنوان فهرستی از مطالب ارغنون برای همیوپات‌های کارآموده جهت تسهیل مرور این کتاب مفید خواهد بود.

ساختار ارغنون

ارغنون را از دیدگاه آموزشی می‌توان به هفت بخش عمده تقسیم نمود. این قسمت‌ها عبارتند از: ماموریت، برنامه، فرض مقدماتی، اصول، سازوکار (مکانیزم)، کاربرد عملی و یک ضمیمه (تصویر شماره 1).

بخش 1: ماموریت

(§ 1-2)

این بخش به بیان ماموریت یا وظیفه‌ی یک پزشک و هدف غائی شفابخشی می‌پردازد.

بخش 2: برنامه

(§ 3-5)

در حقیقت آفوریزم شماره‌ی 3 در حکم داربستی برای ارغنون است که به بیان سه پیش‌نیاز لازم جهت برآوردن ماموریت پزشک یعنی محقق ساختن موارد ذیل می‌پردازد: 1) چه چیز در بیمار باید درمان شود 2) چه چیز در دارو‌ها موجب درمان می‌شود و 3) چگونه می‌توان دارو‌ها را با بیمار مطابقت داد. این پیش‌نیازها در انتهای کتاب ارغنون در بخش کاربرد عملی کتاب بتفصیل مورد بحث قرار گرفته‌است (§ 72-287). آفوریزم‌های 4 و 5 در این بخش می‌توانند در حکم پاورقی‌هایی تلقی شوند که اشاره‌ای سطحی به دو مطلب مهم در درمان (شفابخشی و نه علائم) دارند: "عواملی که بر هم‌زننده‌ی سلامتی و موجب بیماری هستند (§ 4) و عوامل بنیادی بیماری‌زا و محرک (§ 5).

بخش 3: فرض مقدماتی: مرکزیت علائم

(§ 6-8)

هانهمان پیش از غور در اصول هومیوپاتی، ضروری دانسته‌است که ابتدا بر فرضیه‌ی فلسفی خود که استدلال خلل‌ناپذیر وی و در حقیقت هومیوپاتی بر دوش آن استوار شده‌است تاکید کند. موضوع مرکزیت "علائم درمانی" همواره مورد مناقشه‌ی پزشکان تجربی و پزشکان خردگرا در طول تاریخ پزشکی بوده‌است. هانهمان در این بخش از ارغنون پایه‌های هومیوپاتی را در قلمرو پزشکی تجربی استوار می‌سازد. توافق بر سر این قاعده شرط ضروری برای ورود در رساله‌ی هانهمان می‌باشد. عدم شناخت این بخش بعنوان بخشی ممتاز از جریان کلی رساله‌ی هانهمان، سد بزرگی در برابر بازشناخت ساختار کلی ارغنون بوده‌است.

بخش 4: اصول

(§ 9-27)

در این بخش هانهمان به تبیین و بسط منطق درمان (شفا) بر مبنای قانون مشابه‌ها (درمان مشابه با مشابه) می‌پردازد. این بحث به هفت جزء اصلی قابل تقسیم است:

- 1) بیماری پویاست (§ 9-11).
- 2) تنها تظاهرات قابل ادراک بیماری، کل بیماری را نمایان می‌سازند (§ 12-15).
- 3) بیماری و دارو هر دو بصورتی پویا عمل می‌کنند (§ 16).
- 4) بگانه نشانه‌ی بیماری، مجموعه‌ی علائم می‌باشد (§ 17-18).
- 5) قدرت شفابخشی دارو‌ها تنها با علائمی که آنها در فرد سالم ایجاد می‌کنند مشخص می‌شود (§ 19-21).
- 6) رابطه‌ی بین علائم بیماری و علائم دارویی باید هومیوپاتی‌یک باشد (§ 22-24).
- 7) شبیه‌ترین دارو، تجویز شده با دوزی که قوی‌تر از بیماری باشد، بیماری را درمان خواهد کرد (قانون مشابه‌ها در طبیعت و در پزشکی) (§ 24-27).

بخش 5: ساز و کار (مکانیزم)

(§ 28-69)

پس از تبیین هسته‌ی مرکزی استدلال درمانگری با توجه به اصول هومیوپاتی، هانهمان گریزی به مکانیزم درمان و علوم متضمن آن می‌زند (§ 29-69). هانهمان با استهزاء پزشکی تنوری (§ 2) اهمیت چندانی برای مکانیزم درمان قائل نمی‌شود. عقائد ذکر شده در این بخش اهمیت ویژه‌ای در کار یک هومیوپات شاغل به درمان دارد. این سرفصل همچنین در برگیرنده‌ی بررسی اثر دارو‌ها در انسان (§ 30-34)، سناریوهای مختلف که در

حالت وقوع بیماریهای نامشابه رخ می‌دهند (42-35 §) سناریوهایی که بیماریهای مشابه بوجود می‌آیند (51-43 §)، یک مقایسه بین هومیوپاتی و روش درمان آلپاتی (61-52 §) و یک توضیح در مورد کنش اولیه و ثانویه می‌باشد (69-62 §). خلاصه‌ی مقدماتی (70 §): یک خلاصه از اصول هومیوپاتی را به دست می‌دهد.

بخش 6: کاربرد

(285-71 §)

اگر بخش 4 را قلب ارغنون فرض کنیم، بخش 6 در حکم بدنه‌ی آن خواهد بود. این بخش بطور مفصل به تبیین سه پیش‌نیاز اصلی هومیوپاتی‌کاربردی بر مبنای طرحی که در آفوریزم 3 به آن اشاره رفته‌است می‌پردازد. مقدمه (71 §).

(1) چه چیزی در یک (مورد خاص از بیماری) باید درمان شود، شامل بحثی در مورد انواع بیماریها (حاد و مزمن، 81-72 §) و گرفتن تاریخچه و علائم (104-82 §).

(2) چه چیز در هر داروی خاص شفا بخش است، شامل یک مقدمه برای امتحان کردن داروها* (120-105 §)، روش شناسی امتحان نمودن داروها (142-121 §) و مفهوم متریا مدیکا (145-143 §).

(3) چگونه می‌توان آنچه را که در دارو شفا بخش است با آنچه در بیمار مبتلا است مطابقت داد (287-146 §). این بخش که با ارائه‌ی گنجینه‌ای از توصیه‌های کاربردی در مورد نسخه‌نویسی هومیوپاتی و کنش اولیه آغاز می‌شود، شامل تحذیرهای هانمان از تجویز دارو بر مبنای علامت برجسته، علائم یگانه، علائم غیرنادر و علائم ویژه (153 §) و نیز وخیم شدن‌های هومیوپاتیک (161-156 §) می‌باشد. ادامه‌ی این بخش بیشتر به بحث پیرامون شرایط خاص برخی بیماریها می‌پردازد: "بیماریهای یک‌طرفی" (184-172 §)، بیماریهای موضعی (203-185 §)، میازم‌های مزمن (210-204 §)، علائم ذهنی و بیماریهای روان (230-211 §) و بیماریهای نوبه‌ای (244-231 §). این بخش در انتها در بر دارنده‌ی توضیحاتی در مورد رقت‌های ال. ام (248-245 §) مدیریت راهبردی بیمار پس از اولین تجویز (258-249 §)، رژیم غذایی مقتضی که باید از جانب بیمار رعایت شود (263-259 §) و دستورالعمل‌هایی برای تهیه‌ی و آماده‌سازی داروهای هومیوپاتی می‌باشد (287-264 §).

بخش 7: ضمیمه: درمانهای جایگزین

(285-71 §)

این بخش کوچک در واقع ضمیمه‌ای در باره‌ی سایر روشهای نامتعارف درمانی در زمان حیات هانمان می‌باشد.

بحث

در این مقاله، ما ارغنون را بصورت سندی رسمی که از آفوریزم اول تا آفوریزم آخر یکپارچگی منطقی، ظریف و دقیقی را دنبال می‌کند به صورت نموداری ارائه کرده‌ایم. برآستی معتقدیم که این هارمونی مقصود هانمان بوده‌است. ما این کتاب را به بخشهای دنباله‌دار آموزشی که در عین حال در تناقض با یکپارچگی کتاب نباشد تقسیم کرده و آنرا بصورت نموداری دقیق که گویای این تقسیمات باشد ارائه نموده‌ایم (نمودار شماره 1). این شکل نمایش عمدتاً بر اساس نشانه‌هایی که خود هانمان در متن کتاب بر جای گذاشته شکل گرفته است. معهدا استنتاجات و دریافتهای خود ما نیز بویژه در آفوریزم‌های ابتدائی (27-1 §) در این تقسیم‌بندی‌ها دخیل بوده‌است. خارج نمودن آفوریزم‌های 6 تا 8 از بدنه‌ی متن کتاب ممکن است عملی گستاخانه بنظر آید. با این حال به باور ما این کار سمت و سو و جریان منطقی ارغنون را پیش چشم قرار می‌دهد که در غیر این صورت ابهام موجود در فهم ارغنون باقی‌خواهد ماند.

مرزبندی‌های مراحل در آفوریزم‌های 9 تا 27 کاملاً روشن نبوده و ما یکی از تعبیرات را از میان تعبیر مختلف برگزیده‌ایم. معتقدیم که شاخصه‌ی اصلی این مقاله افق دید وسیع آن است هرچند که برخی از نکات جزئی هنوز جای بحث و مناظره دارد. نیک آگاهییم که ممکن است این مقاله در نگاه اول برای خوانندگان ارغنون (پیشکسوتان هومیوپاتی) مطلب جدیدی در بر نداشته باشد، با این حال به نظر میرسد تاکنون این مفاهیم به صورت

* Proving

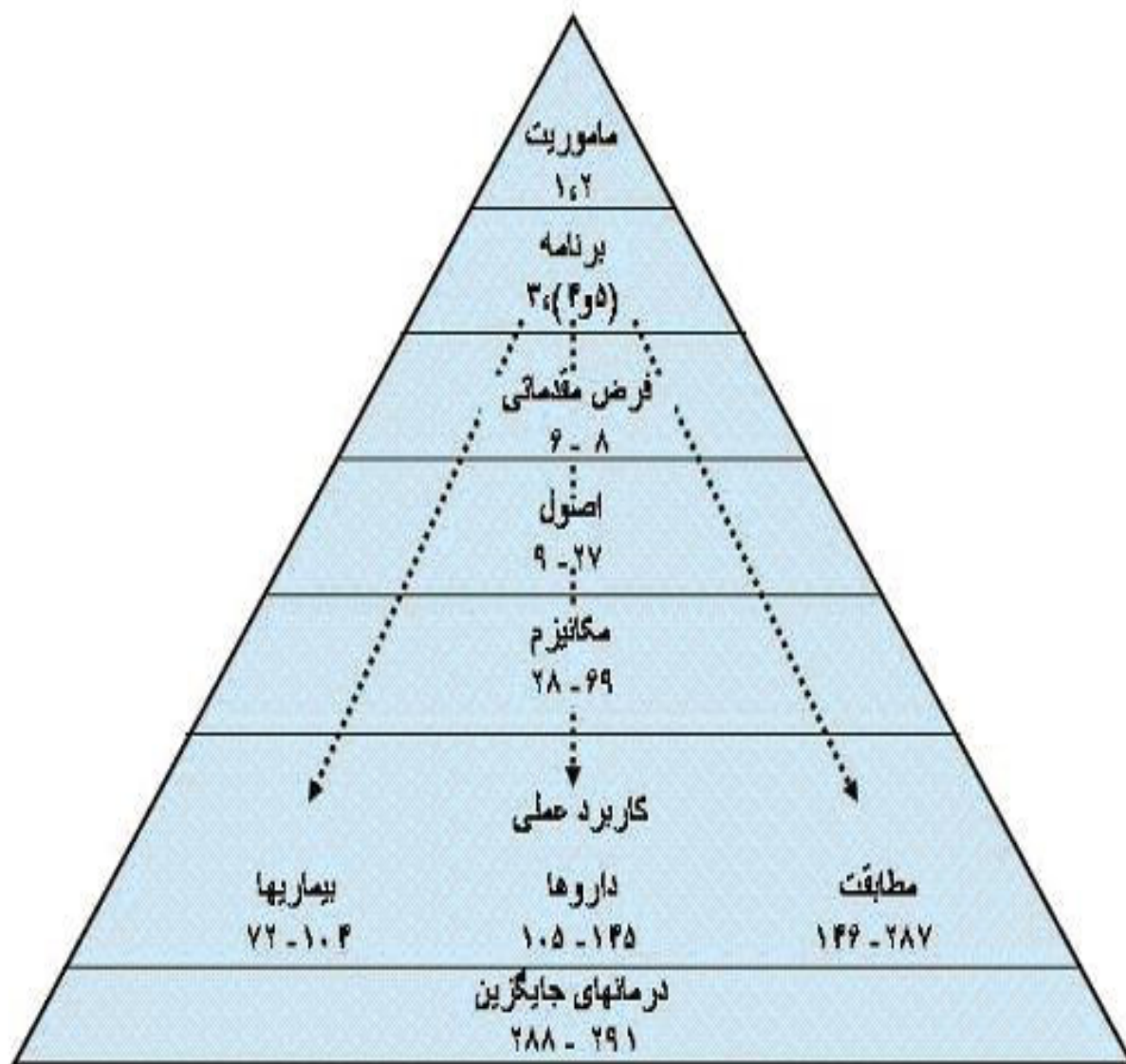
مکتوب جائی به چاپ نرسیده‌اند. امیدواریم که مقاله‌ی اجمالی ما پایه‌ای برای تشکیل یک جدول فهرست مطالب برای ارغنون شود و مدل نموداری ارائه‌شده، تدریس و مطالعه‌ی ارغنون را تسهیل نماید.

مؤخره

«ارغنون پزشکی» نوشتاری است که از آغاز تا پایان ساختاری قوی و استدلالی روشن دارد. مولفه‌های اصلی کتاب عبارت از ماموریت پزشکی، برنامه جهت نیل به هدف، فرضیه فلسفی، اصول بنیادی و بیان جزئیات عملی برنامه‌ی مذکور می‌باشند. مباحث مکانیزم و درمانهای جایگزین ممکن است به ترتیب انحراف از موضوع اصلی و ضمیمه تلقی شوند. در این مقاله ما کوشیده‌ام مولفه‌های مذکور را بصورت رئوس مطالب ارائه کرده و نموداری که تاکید ویژه‌ای بر جریان منطقی استدلال دارد را پیشنهاد کنیم. امید که این تلاش در فهم و ادراک کتاب ارغنون پزشکی نزد دانشجویان و نیز هومیوپاتهای کارآموده راهگشا باشد.

منابع

- 1 Hahnemann SC, Organon der Heilkunst, 6th edn. German. Hippokrates Verlag Stuttgart, 1982.
- 2 Hahnemann SC, In: Boericke W. (transl.), Organon of Medicine. New Delhi: B Jain Publishers, 1992.
- 3 Hahnemann SC, In: O'Reilly WB. (ed), Organon of the Medical Art. Palo Alto, California: Birdcage Books, 1996.
- 4 Coulter HC, Divided Legacy: A History of the Schism in Medical Thought, Vol 1. Washington DC: Wehawken Book Co., 1975.

نمودار 1. نمودار ساختار کتاب ارغنون. در این نمودار 291 آفوریزم ارغنون به صورت هرمی که به هفت جزء متوالی تقسیم گردیده، نمایش داده شده است. هریک از اجزاء هفتگانه‌ی این هرم شامل نام آن بخش به همراه شماره‌ی آفوریزم‌های مربوطه می‌باشد. برای توضیح بیشتر به متن مقاله مراجعه کنید.